

Opinions of Primary School Teachers about the Current State of Emotional Intelligence in the Fifth Grade Curriculum¹

Zeynep AKIN²

Meral GÜVEN³

ABSTRACT: The aim of this study is to determine the opinions of teachers about the coverage of emotional intelligence in the primary school fifth grade's curriculum. For this purpose, a descriptive research model has been used and 23 primary school teachers participated in the study. The collected data has been analyzed through descriptive analysis technique. It has been found that some of the teachers believe that emotional development of students have been taken into consideration while preparing primary school fifth grade's curricula whereas some of the teachers disagree with this view. Some of the teachers think that educational programs make contribution to the emotional development of students, whereas some of them think that it is not beneficial for them. Although most of the primary school teachers agree that educational programs are sufficient to provide the skills such as empathy and decision making, some of them state that educational programs are insufficient for the acquisition of these skills. Also, some of them have not mentioned a clear idea about this subject. The primary school teachers who participated in this research suggested providing better learning environments, organizing in-service training for teachers, enhancing curricula and reducing the number of students in a classroom in order to make educational programs support emotional development of students

Key Words: Emotional intelligence, Science course, Social Science Course, Music Course

SUMMARY

Purpose and Importance: In this era, we expect individuals to be effective, self-confident, self-assessing to enhance their knowledge by integrating it with their feelings, to see the events from different perspectives, to be able to question and criticize as well as to accept and fairly evaluate the performed critics. In order to have these qualities, individuals should be trained considering cognitive, affective and psychomotor field properties. For this purpose, educational programs implemented at schools where individuals spend an important proportion of their lives should include cognitive, affective and psychomotor characteristics, as well. In this context, this research aims to determine the opinions of primary school fifth grade teachers about the coverage of emotional intelligence on the achievement and educational activities dimensions of Science, Social Science and Music courses' curricula.

Methodology: This study is designed with descriptive research model. Semi-structured interview technique is used to get the opinions of primary school fifth grade teachers about the coverage of emotional intelligence in the Science, Social Science and Music courses curricula. The participants of the study consist of 23 primary school fifth grade teachers who work in eight different primary schools at Eskisehir city center; they have voluntarily participated in the study. Descriptive analysis has been conducted for the analysis of collected data; NVivo 9.0 software has been used.

Results: The majority of teachers who participated in the research stated that emotional development of students has already been considered in the primary school fifth grade's Science, Social Science and Music courses curricula. On the other hand, it was found that few teachers believed that emotional development of the students was not taken into consideration in curricula. When the benefits of primary school fifth grade's Science, Social Science and Music courses

curricula on the emotional development of the students were questioned, it was realized that the majority of teachers believed that curricula are beneficial for the emotional development of students, whereas some of the teachers considered that they are not beneficial. Half of the participant teachers stated that the curricula are sufficient in terms of providing the skills such as empathy, decision making, problem solving, whereas some of them think that curricula are insufficient for these outcomes. Some teachers did not mention any positive or negative opinion about the sufficiency of the curricula. Finally, primary school fifth grade teachers recommended providing better learning environments, organizing in-job training for the teachers, enhancing curriculums and reducing the number of students in a classroom. But there were also some teachers who didn't mentioned any recommendation.

Discussion and Summary: When the primary school fifth grade teachers' opinions about the coverage of emotional intelligence in primary school fifth grade curriculum were analyzed, it was found that the majority of teachers believed that emotional intelligence is considered in the curricula. Moreover, the majority of teachers who participated in the research think that the curricula provide the targeted skills such as empathy, decision making, problem solving as important components of emotional intelligence. On the other hand, teachers believed that the development of emotional intelligence is negatively affected by the facts that may be based on curricula, educational system or various external factors. Primary school fifth grade teachers who participated in this research considered that learning process, teacher capabilities and learning environments should be improved in order to make educational programs support the emotional development of students.

¹ This study is a part of the thesis study "Investigation of Gains and Activities about Emotional Intelligence in Primary School Fifth Grade Curriculum" realized by Zeynep Akın under the surveillance of A.P. Dr. Meral Güven

² Research Assistant., Eskişehir Osmangazi University, Education Faculty, zeynep26@gmail.com

³ Assistant Professor, Anadolu University, Education Faculty, mguven@anadolu.edu.tr

İlköğretim Beşinci Sınıf Öğretim Programlarında Duygusal Zekâya Yer Verilme Durumuna İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri¹

Zeynep AKIN²

Meral GÜVEN³

ÖZ: Bu araştırmanın genel amacı ilköğretim beşinci sınıf öğretim programlarında duygusal zekâya yer verilmesi konusunda sınıf öğretmen görüşlerinin belirlenmesidir. Bu amaca yönelik olarak gerçekleştirilen çalışmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Araştırmaya 23 sınıf öğretmeni katılmıştır. Araştırma verileri betimsel analiz tekniği kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırmanın sonucunda kimi öğretmenlerin ilköğretim beşinci sınıf öğretim programlarının öğrencilerin duygusal gelişimleri dikkate alınarak hazırlandığını düşünürken kimi öğretmenlerin bu konuda olumsuz görüşe sahip olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerden bir kısmı öğretim programlarının öğrencilerin duygusal gelişimlerine yarar sağladığını düşünürken, bir kısmı yararlı olmadığını düşünmektedir. Sınıf öğretmenleri öğretim programlarının empati, karar verme gibi becerileri kazandırma konusunda yeterli olduğu yönünde görüş bildirirken kimi sınıf öğretmenleri öğretim programlarının öğrencilere bu becerileri kazandırmada yetersiz kaldığını belirtmişler, kimileri ise, bu konuda görüş bildirmemişlerdir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri, öğretim programlarının öğrencilerin duygusal gelişimlerini sağlayabilecek nitelikte olması için öğretim ortamlarının iyileştirilmesini, öğretmenlere hizmetiçi eğitimlerin verilmesini, programların geliştirilmesini ve sınıf mevcutlarının azaltılmasını önermişlerdir.

Anahtar Sözcükler: Duygusal Zekâ, Öğretim Programları, Fen ve Teknoloji dersi, Sosyal Bilgiler dersi, Müzik dersi

Zekâ uzun yıllar boyunca araştırmacıların anlamaya ve açıklamaya çalıştığı bir kavram olmuştur. Zekâ ile ilgili yapılan çalışmalarda zekânın yapısı ve özellikleri açıklanmaya çalışılmış ve bu doğrultuda farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Bu görüşler arasında zekânın çoklu bir yapıya sahip olduğu görüşü son yıllarda yaygın olarak kabul görmüştür ve buna bağlı olarak da farklı zekâ alanlarından ya da türlerinden bahsedilmiştir. Söz konusu bu zekâ türlerinden biri de duygusal zekâdır (Kuzgun, 2006, ss. 13-15).

Duygusal zekâ kavramının 1920’de Thorndike tarafından geliştirilen ve soyut, mekanik ve sosyal zekâ alanlarını kapsayan zekâ modeline dayandığı kabul edilmektedir. Thorndike’in geliştirdiği modelde yer alan ve diğer bireyleri anlama ve davranışlarını bu bilgiyi kullanarak düzenleme yeteneği olarak tanımlanan sosyal zekâ duygusal zekânın temel dayanaklarından birini oluşturmuştur (Thorndike, 1920’den aktaran Yaylacı, 2006, s. 45). Sonraki yıllarda ise, Gardner insan zekâsının tek bir faktörle açıklanamayacağını ve bu yapı içerisinde birden çok yeteneğin bulunduğu görüşünü ileri sürmüş ve Çoklu Zekâ Kuramı’nda zekâyı sekiz alanda ele almıştır. Gardner’ın geliştirdiği Çoklu Zekâ Kuramı’na göre zekâ; sözel-dil zekâsı, mantıksal-matematiksel zekâ, görsel-uzamsal zekâ, müziksel-ritmik zekâ, bedensel-kinestetik zekâ, kişilerarası zekâ, özedönük zekâ ve doğacı zekâ alanlarından oluşan bir yapıya sahiptir (Saban, 2005, s. 43). Bu zekâ alanlarından diğer insanları anlayabilme yeteneği olarak tanımlanan kişilerarası zekâ ile bireyin kendi duygularını anlayabilmesi ve bunları davranışlarını yönlendirmede kullanması olarak tanımlanan özedönük zekâ kavramları duygusal zekâ kavramına çok yakın bir yapı sergilemektedir ve duygusal zekâ kavramının gelişimine önemli bir dayanak oluşturmaktadır (Cherniss, 2000; İşmen, 2001, s. 113; Davies, Stankov ve Roberts, 1998, s. 990).

Zekâ alanında yapılan araştırmalar sonucunda yukarıda bahsedilen değişikliklerle birlikte, bireylerin yaşamda mutlu ve başarılı olabilmeleri için sadece bilişsel yeterliliklerin yeterli olmadığı fikri ortaya çıkmış ve araştırmacılar “*Yüksek bilişsel zekâ düzeyine sahip bireyler günlük yaşamda başarılı olamazken, düşük bilişsel zekâ düzeyine sahip bireyler günlük yaşamda nasıl başarılı olmaktadır?*” sorusunu yanıtlamaya çalışmışlardır (Merlevede, Vandamme ve Bridoux, 2006, s. 24; Yeşilyaprak ve Durmuş, 2006, s. 16). Araştırmacılar bu soruyu yanıtlamak için yaptıkları çalışmalarda duygusal zekâ kavramı ile ilgili farklı tanımlamalar ortaya çıkmıştır.

¹ Doç. Dr. Meral Güven danışmanlığında Zeynep Akın tarafından gerçekleştirilen “İlköğretim Beşinci Sınıf Öğretim Programlarında Duygusal Zekâya Yer Verilme Durumuna İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri” adlı tez çalışmasının bir bölümüdür.

²Araş. Gör., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, zeynep26@gmail.com

³ Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, mguven@anadolu.edu.tr

Mayer ve Salovey (1997)'e göre duygusal zekâ; duyguları algılama yeteneği, düşünceyi desteklemek amacıyla duygulara erişme ve üretme, duyguları anlama ve duygusal ve zihinsel büyümeyi geliştirmek için duygusal bilgiyi duyguları yansıtıcı bir biçimde düzenlemektir (Mayer ve Salovey, 1997, s. 10; Romanelli, Cain ve Smith, 2006, s. 2; Bastian, Burns ve Nettelbeck, 2005, s. 1136). Cooper ve Sawaf (1999, s. xxi) ise, duygusal zekâyı, bireyin kendi duygularını ve başkalarının duygularını tanımasını, değerlendirmesini ve duygulara ilişkin bilgiler ile duyguların enerjisini yaşam içerisinde etkin biçimde kullanmasını ve bunlara uygun tepkiler vermesini sağlamak olarak tanımlamışlardır. Duygusal zekâ konusunda çalışmalar yapan Goleman duygusal zekâyı, bireyin kendisinin ve başkalarının hislerini tanıması kendisini motive etmesi, içindeki ve ilişkilerindeki duyguları iyi yönetme yetisi olarak tanımlamaktadır (Goleman, 2009, s. 393). Bar-On (1988) duygusal zekâyı bireyin genel yeteneklerini etkileyen çevresel baskıların etkileriyle baş etmesini sağlayan duygusal ve sosyal bilgi ve yeteneklerin oluşturduğu bir düzen olarak tanımlamıştır (Goleman, 2001, s. 17; Bar-On, 1997'den aktaran Emmerling ve Goleman, 2003, s. 13). Duygusal zekâ ile ilgili yapılan bu tanımlamaların dışında bu alanda çalışmalarını yürüten kimi araştırmacılar duygusal zekâyı, duyguların, düşünce ve davranışları düzenlemek için kullanıldığını görüşünü vurgularken, kimi araştırmacılar empati, problem çözme, iyimserlik gibi bireysel yetenek ve becerilerin de dikkate alarak duygusal zekâ kavramını bu becerilere bağlı olarak ele almışlar, kimi araştırmacılar ise yaptıkları tanımlarda duygusal zekânın karar vermeye ilişkin boyutu üzerinde durmuşlardır.

Bireylerin, bireysel ve toplumsal yaşamda mutlu ve başarılı olabilmeleri için yaşamdan doyum almaları gerekmektedir. Ancak bu sadece bilişsel gelişimin değil duygusal gelişimin de desteklenmesi ile mümkün olmaktadır. Duygusal gelişim, insanların duygusal zekâ düzeylerine bağlıdır. Duygusal zekâ, öğretilebilir psikolojik ve sosyal becerileri kapsamaktadır ve bireylerin zihinsel yeteneklerini en üst düzeyde kullanmalarına olanak vererek bilişsel zekâyı destekleyen ve tamamlayan bir yapı ortaya koymaktadır (Yaşarsoy, 2006, s. 22; Güler, 2006, ss. 41-45). Goleman duyguların, bireyin öğrenme potansiyelini harekete geçirerek öğrenmesini ve soru sormasını, kapasitesini geliştirmesini ve öğrenileni pratiğe geçirerek tavır almasını sağladığını belirtmiştir (akt: Ural, 2001, s. 211). Bununla birlikte, Goleman ve arkadaşları (2002), duygusal zekânın okullarda öğretilmesi gerektiği görüşünü ileri sürerek eğitimde duygusal zekâ becerilerinin dikkate alınmasıyla öğrencilerin kötü alışkanlıklardan kurtulabileceklerini ve toplumsal açıdan da iyiye gidişin gerçekleşeceğini belirtmişlerdir (Waterhouse, 2007, s. 216).

Kişilerarası iletişimin ve etkileşimin yoğun olduğu öğretim-öğrenme sürecinde, öğrenme üzerinde olumlu ya da olumsuz etkiye sahip olabilecek duyguların gözönünde bulundurulması, bu sürecinin her öğrenci açısından yararlı olabilmesi amacıyla duygusal boyutun da dikkate alınması gerekmektedir (Köksal, 2007, s. 77). Duygusal zekâ, öğrenenlerin doyumunu erteleyebilmeleri, sosyal sorumluluk üstlenebilmeleri, duyguları kontrol altında tutabilmeleri, başkalarıyla ilişki kurabilmeleri, işbirliği yapabilmeleri gibi eğitim sürecinin beklenen düzeyde başarılı olmasında etkili olan becerileri kazanmalarını ve kullanabilmelerini sağlamaktadır (Bacanlı, 1999'dan aktaran Yeşilyaprak ve Durmuş, 2007). Kelly, Longbottom, Potts, ve Williamson (2004) gerçekleştirdikleri araştırmada gerçekleştirdikleri duygusal zekâyı yönelik uygulamaya dayalı olarak, öğrencilerin duygusal ve sosyal yönden olumlu değişimler gösterdiklerini ve okulun değer ve inanç sisteminin gelişimine katkı sağlandığını gözlemlemişlerdir (Waterhouse, 2007, s. 216). Tüm bunlara bağlı olarak, bireyleri gelecekteki yaşamlarına hazırlamayı amaç edinen eğitim sistemlerinin, duygusal zekâyı ve bu zekânın geliştirilmesine yönelik etkinlikleri kapsamalarının gerekliliğini göstermektedir. Öğretim sürecinin her aşamasında diğer zekâ alanlarının olduğu kadar duygusal zekânın da geliştirilmesinin ve desteklenmesinin, başarılı ve mutlu bireyler yetiştirilmesinde ve dolayısıyla toplumsal başarının ve huzurun sağlanmasında önemli bir etmen olduğu görülmektedir.

Duygusal zekânın yaşla birlikte edinilen deneyimlere bağlı olarak geliştirilebilir olması eğitim sistemine bir de bu açıdan bakmayı zorunlu kılmaktadır (Güler, 2006, s. 45; Kocayörük, 2004, s. 26). Eğitim sürecinde duygusal zekânın dikkate alındığı programların erken yaşlardan başlanarak uygulanması, bu programların öğrencilerin yaşlarına uygun olması ve bireylerin içinde buldukları tüm ortamlarda harcanan çabaları birleştirmesi gerekmektedir. Elbette bireylerin duygusal zekâlarının gelişimde tüm sorumluluk okullara yüklenemez. Ancak her çocuğun okula gittiği ve eğitim sürecine dahil olduğu düşünüldüğünde okulların bu alanda öğrencilerin gelişiminde önemli bir etken olduğu görülmektedir (Goleman, 2007, s. 364).

Öğretim programları, eğitim etkinliklerinin temelini oluşturmaktadır ve bu programlar hem toplumsal hem de bireysel gereksinimler dikkate alınarak geliştirilmektedir. Bu nedenle öğretim programlarının geliştirilmesinde öğrenenlerin bireysel gereksinimleri arasında yer alan duygusal gelişimlerinin de dikkate alınması ve desteklenmesi son derece önemlidir. Bireylere sağlanacak bu destek ile onlara duygusal zekâ becerileri kazandırılabilir. Bu da öğrenciler açısından eğitimlerini güçlendirmelerini, eleştirel düşünme, sorgulama gibi önemli yaşam becerilerini kazanmalarını, öğrenmeyi öğrenmelerini ve davranışlarını yönlendirmelerini sağlaması açısından; öğretmenlere ise, öğrencileriyle daha sağlıklı ilişkiler kurmalarını, onları iyi yönde etkilemelerini, gelecek yıllarda iş hayatlarında yaşayacakları stresle başa çıkabilmelerini sağlayacak duygusal zekâ becerilerini kazandırmalarına yardımcı olması açısından büyük önem taşımaktadır (Akkaya ve Susar Kırmızı, 2007, s. 233; Akbaş, 2006, s. 75; Tuncay, 2002, ss. 29-32).

Çağdaş yaklaşımlar temel alınarak, öğrencilerin tüm yönleriyle geliştirilmesi amacıyla hazırlanan ve 2005-2006 öğretim yılından itibaren Türkiye genelinde uygulanmaya başlanan ilköğretim birinci devre öğretim programlarında, bireyin düşüncelerine ve davranışlarına yön vermesi, hayata bakış açısını etkileyerek kendi iç dünyasını ve kişilerarası ilişkilerini düzenlemesini sağlaması gibi özellikleri ve yararları ile bireyin hem özel yaşamında hem de akademik yaşamında başarılı ve mutlu olmasında önemli bir yere sahip olan duygusal zekâ kavramına yer verilip verilmediği sorusu akla gelmektedir. Nitekim, ilköğretim programlarının sözkonusu amaçlarına bağlı olarak, duygusal zekâ kavramını da ele alması önemli bir gereklilik olarak görülmektedir. Bu doğrultuda, öncelikle eğitim-öğretim sürecinde kullanılan öğretim programlarında, duygusal zekâ kavramına yer verilmesi ve programların bu kavramı geliştirebilecek özelliklere sahip olması zorunludur. Buna dayalı olarak, öğretim programlarında duygusal zekâyâ yer verilmesinin sağlayacağı bireysel ve buna bağlı olarak da toplumsal yararlar düşünüldüğünde, eğitim sistemi içerisinde geliştirilen ve uygulanan öğretim programlarını ve duygusal zekâyı birarada ele alan araştırmalara gereksinim olduğu düşünülmektedir. Ancak, Türkiye’de öğretim programları ve duygusal zekâ arasındaki ilişkiyi sorgulayan, eğitimin uygulama boyutunda duygusal zekâ ile ilgili yeterli araştırmanın yapılmadığı görülmüştür. Alan yazın taraması doğrultusunda Türkiye’de duygusal zekâ ile ilgili yapılmış olan araştırmalara bakıldığında, çoğunlukla yetişkinlerin sahip oldukları duygusal zekâ düzeyleri üzerinde durulduğu, ilköğretim düzeyinde yapılan bilimsel araştırmaların sınırlı sayıda olduğu belirlenmiştir. Fakat öğretim programlarında duygusal zekâyâ yer verilme durumu ve bu konuda öğretmenlerin görüşlerini belirlemeye yönelik çalışmalara rastlanmamıştır. Oysa özellikle öğretim programlarının uygulayıcıları olarak öğretmenlerin programları hem kuramsal hem de uygulama yönünden değerlendirmelerinin, öğretim programlarında duygusal zekâyâ yer verilme durumu ile ilgili olarak önemli tespitlerde bulunulmasına imkan vereceği düşünülmektedir. Bu nedenle bu çalışmada, ilköğretim beşinci sınıf öğretim programlarında duygusal zekâyâ yer verilme durumu ile ilgili olarak sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Amaç

Bu araştırmanın genel amacı, ilköğretim beşinci sınıf öğretim programlarında duygusal zekâyâ yer verilmesi konusunda sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda araştırmada şu soruya yanıt aranmıştır:

1. İlköğretim beşinci sınıf öğretmenlerinin Fen ve Teknoloji Dersi, Sosyal Bilgiler Dersi ve Müzik Dersi öğretim programlarında duygusal zekâyâ yer verilmesine ilişkin görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Katılımcılar

Araştırmanın katılımcılarını Eskişehir il merkezinde bulunan 130 ilköğretim okulu arasından farklı büyüklükte olan sekiz ilköğretim okulunda görev yapan ve gönüllü olarak araştırmaya katılan 23 ilköğretim beşinci sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmaya katılan bu öğretmenlerin 13’ü kadın, 10’u da erkek olup, hepsi 10 yılın üzerinde mesleki deneyime sahiptirler.

Verilerin Toplanması, Çözümlemesi ve Yorumlanması

Araştırma verilerinin toplanmasında ilköğretim beşinci sınıf öğretmenlerinin Fen ve Teknoloji, Sosyal Bilgiler ve Müzik dersleri öğretim programlarında duygusal zekâyâ yer verilmesi ile ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu doğrultuda yapılan alanyazın taramasına bağlı olarak araştırmacılar tarafından yedi açık uçlu sorudan oluşan görüşme formu hazırlanmış ve eğitim bilimleri alanında uzman ve en az doktora tez çalışmasını tamamlamış olan 8 uzmanın görüşlerine sunulmuştur. Uzmanlardan görüşme formunun taslağını incelemeleri ve formda yer alan açık uçlu yedi sorunun anlaşılır olma, ele alınan konuyu kapsama ve gerekli bilgileri kapsama durumunu kontrol etmeleri, görüşlerini ve önerilerini paylaşmaları istenmiştir. Uzmanlardan gelen görüş ve öneriler dikkate alınarak hazırlanan taslak formda düzeltme ve düzenlemeler yapılmıştır ve görüşme formuna son biçimi verilmiştir. Sonuç olarak, araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formunda öğretmenlere yöneltilecek dört açık uçlu soru yer almıştır. Araştırmaya ilişkin veriler 4-28 Mayıs 2010 tarihleri arasında toplanmıştır. Araştırma sürecinde yapılan tüm görüşmeler araştırmacılarından biri tarafından ses kayıt cihazı kullanılarak kaydedilmiştir. Görüşmeler sırasında öğretmenlere araştırmanın amacı ile ilgili bilgi verilmiş ve anlaşılmayan soru olduğunda soruların anlaşılmasını sağlayan ek sorular yöneltmiştir.

Araştırmada öğretmenlerle yapılan görüşme kayıtlarının çözümlemesinde NVivo 9.0 Paket programından yararlanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analizde elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Veriler, araştırma sorularına ya da araştırma sorularına dayalı oluşturulan temalara göre sunulabilir. Araştırmaya katılanların görüşlerini etkili bir şekilde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara yer verilen betimsel analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s.224).

Araştırmada betimsel analiz yapılabilmesi için, ilköğretim beşinci sınıf öğretmenleri ile yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin analizinde öncelikle görüşmeler sırasında kaydedilen kasetler araştırmacı tarafından çözümlenerek yazılı dökümleri yapılmıştır. Döküm sırasında, her bir konuşma olduğu gibi hiçbir düzeltme yapılmadan, görüşmeci-görüşen sırasıyla yazılmıştır. Verilerin dökülmesi aşamasından sonra görüşme soruları temel alınarak ve bu soruların yanıtlarını kapsayan seçeneklere yer verilerek görüşme kodlama anahtarı hazırlanmıştır. Kodlama süreci tamamlandıktan sonra, yapılan görüşmelerde elde edilen verilerin güvenilirliğini sağlamak amacıyla uzman görüşüne başvurulmuştur. Bu doğrultuda araştırmacı ve uzman kişi birbirlerinden bağımsız olarak, araştırma sorularına bağlı kalarak tematik kodlama gerçekleştirmişlerdir. Araştırmacı ve uzman kişinin analizleri sonucunda temalandırılan ifadelere yönelik olarak Miles ve Huberman'ın (1994) iç güvenilirlik hesaplama formülü uygulanmış ve yapılan hesaplamalarda %87,5 oranında görüş birliğine varılmıştır. Görüş birliğinin sağlanmasının ardından araştırmada elde edilen veriler, görüş birliğine varılan temalara ve alt temalara göre düzenlenerek frekansları hesaplanmıştır. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formunda yer alan birinci soruya verilen yanıtlara ilişkin olarak iki tema, ikinci soruya ilişkin iki tema ve sekiz alt tema, üçüncü soruya ilişkin üç tema iki alt tema, dördüncü soruya ilişkin bir tema ve dört alt tema belirlenmiştir.

BULGULAR

Araştırmada elde edilen bulgular “Sınıf Öğretmenlerinin İlköğretim Programlarının Geliştirilmesinde Öğrencilerin Duygusal Gelişimlerinin Dikkate Alınmasına İlişkin Görüşleri”, “Sınıf Öğretmenlerinin İlköğretim Programlarının Öğrencilerin Duygusal Gelişimlerine Yararlı Olup Olmadığı Konusundaki Görüşleri”, “Sınıf Öğretmenlerinin İlköğretim Programlarında Kimi Duygusal Zekâ Becerilerinin Kazandırılıp Kazandırılmadığına İlişkin Görüşleri” ve “Sınıf Öğretmenlerinin İlköğretim Programlarının Öğrencilerin Duygusal Gelişimlerini Desteklemesi İçin Önerileri” olmak üzere dört ana tema altında toplanmıştır. Bulgular frekans dağılımları biçiminde tablolaştırılmış ve katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır.

Sınıf Öğretmenlerinin İlköğretim Programlarının Geliştirilmesinde Öğrencilerin Duygusal Gelişimlerinin Dikkate Alınmasına İlişkin Görüşleri

Araştırmada ilköğretim beşinci sınıf öğretmenlerine ilk olarak “İlköğretim beşinci sınıf öğretim programlarının geliştirilmesinde öğrencilerin duygusal gelişimlerinin dikkate alınıp alınmadığı konusundaki görüşleriniz nelerdir?” sorusu sorulmuştur. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar yanıtlar Tablo 1’de verilmiştir

Tablo 1. Sınıf Öğretmenlerinin İlköğretim Programlarının Geliştirilmesinde Öğrencilerin Duygusal Gelişimlerinin Dikkate Alınmasına İlişkin Görüşleri

Görüşler (N=23)	f
Duygusal gelişim dikkate alınmış	18
Duygusal gelişimi dikkate alınmamış	5

Tablo 1’de görüldüğü gibi, 18 öğretmen programlarda duygusal zekânın dikkate alındığı ve 5’i alınmadığı yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin büyük bir bölümünün, ilköğretim beşinci sınıf programlarının hazırlanmasında öğrencilerin duygusal gelişimlerinin dikkate alındığını düşündükleri görülmektedir.

Öğretim programlarında öğrencilerin duygusal gelişimlerinin dikkate alındığını belirten birinci öğretmen görüşünü “Program genel olarak duygusal gelişimleri dikkate alınarak hazırlanmıştır.” ifadesi ile, 4. öğretmen “Var. Yani Türkçe parçaları, okuma metinleri olsun, seçilen metinler olsun yapılan etkinlikler olsun Türkçe de var. Matematikte de var. Sosyal bilgilerde evet, onda da var. Fende de var. Yani genelde evet.” ifadesi ile, 8. öğretmen ise, “Evet duygusal gelişimleri var, yani içeriğinde var. Bu program duygusal gelişime uygun ama tabii uygulanma şartları uygun değil.” ifadesi ile belirtmiştir.

İlköğretim beşinci sınıf öğretim programlarının öğrencilerin duygusal gelişimleri dikkate alınarak hazırlanmadığı görüşüne sahip olan öğretmenlerden 9. öğretmen “Duygulara hitap ettiğini göremiyorum ben.” derken, 14. öğretmen “Öyle görünüyor ama inanmıyorum. Çok net değil. Zaman çok kısıtlı olduğundan etkinlikleri tek tek yapmaya zaman yetmiyor. Program yüklü zaman az. O yüzden öğrencilerin duygusal gelişimlerini desteklediğini düşünmüyorum.” diyerek görüşlerini belirtmişlerdir.

Öğretmenlere ilköğretim beşinci sınıf öğretim programlarının geliştirilmesinde öğrencilerin duygusal gelişimlerinin dikkate alınması ile ilgili yöneltilen soruya öğretim programlarında öğrencilerin duygusal gelişimlerinin dikkate alındığı ve alınmadığı yönünde iki farklı görüşün ortaya çıktığı belirlenmiştir. Öğretmenlerin çoğunluğunun öğretim programlarının geliştirilmesinde duygusal gelişimin dikkate alındığını düşündükleri, buna karşılık, kimi öğretmenlerin ise programların geliştirilmesinde duygusal gelişimin dikkate alınmadığı, programların öğrencilerin duygularına hitap etmediğini düşündükleri görülmüştür.

Sınıf Öğretmenlerinin İlköğretim Programlarının Öğrencilerin Duygusal Gelişimlerine Yararlı Olup Olmadığı Konusundaki Görüşleri

Araştırmada ilköğretim beşinci sınıf öğretmenlerine yöneltilen ikinci soru “İlköğretim beşinci sınıf öğretim programlarının öğrencilerin duygusal gelişimlerine yararı konusundaki görüşleriniz nelerdir?” biçimindedir. Sınıf öğretmenlerinin öğretim programlarının öğrencilerin duygusal gelişimine yararları konusundaki görüşlerinden elde edilen bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2’de görüldüğü gibi, öğretmenlerin 18’i öğretim programlarının öğrencilerin duygusal gelişimine yararlı olduğu, 17’si ise yararlı olmadığı yönünde görüşlerini belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğretim programlarının öğrencilerin duygusal gelişimlerine yararlılığı konusunda görüşlerini belirlemek amacıyla yöneltilen soruya verdikleri yanıtlar incelendiğinde kimi öğretmenlerin hem olumlu hem de olumsuz yönde görüşe sahip oldukları belirlenmiştir. Yapılan görüşmeler doğrultusunda öğretmenlerin her iki yönde görüşe sahip olmalarının nedeninin büyük ölçüde öğretim programlarının uygulanmasında kimi

etkenlerin olumlu kimi etkenlerin ise olumsuz etkilerine değindikleri görülmüştür. Bu nedenle elde edilen verilerin analizinde öğretmenlerin verdikleri olumlu ve olumsuz görüşler dikkate alınmış ve Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Öğretmenlerin İlköğretim Programlarının Öğrencilerin Duygusal Gelişime Yararı Konusundaki Görüşleri

Görüşler	f
Duygusal gelişime yararlı oluyor	18
Duyguları kullanmalarını	10
Kişilerarası olumlu ilişkiler kurmalarını	13
Öğrenmeye güdülemelerini	14
Duygusal gelişime yararlı olamıyor	17
Dış etkenler	8
Öğrencilerden kaynaklanan etkenler	7
Öğretmenlerden kaynaklanan etkenler	1
Programdan kaynaklanan etkenler	13
Kalabalık sınıflar	4

Öğretmenler ilköğretim beşinci sınıf öğretim programlarının öğrencilerin duygusal gelişimlerine yararlı olduğu yönündeki görüşlerini programın öğrencilerin duygularını kullanmalarını sağladığı, kişilerarası olumlu ilişkiler kurmalarını desteklediği ve öğrencileri öğrenmeye güdülediği biçiminde ifadelendirmişlerdir.

Öğretim programlarının öğrencilerin duygularını kullanmalarını sağladığı görüşüne sahip olan 3. öğretmen “Duygularını kullanıyorlar bence. Duyguları her şeyde var. Diğer her derste, Türkçe haricindeki derslerde de bence kullanıyorlar. Bilhassa bence fen derslerinde falan ön plana çıkıyor. Rahatlıkla kendilerini ifade ediyorlar.” diyerek, 21. öğretmen ise “Kazanımlarda ifade edildiği gibi ve etkinliklerde öğrenci merkezli faaliyetlere yer verildiği için öğrenciler kendi duygularını etkinliklere katmakta.” diyerek görüşünü belirtmiştir.

İlköğretim beşinci sınıf öğretim programlarının öğrencilerin kişilerarası olumlu ilişkiler kurmalarını sağladığı görüşüne sahip olan 6. öğretmen “Sınıf içerisinde birlikte çalışıyorlar.” ifadesi ile, 17. öğretmen ise, “Öğretim programı öğrenci-öğretmen, veli üçlüsünü bir araya getirmiştir. Öğrenci yaptığı çalışmalarda çevresindeki bireylerle iletişim içerisinde. Okulda öğrendiği olumlu davranışları günlük hayata geçirmeye çalışmaktadır.” ifadesi ile görüşleri belirtmişlerdir.

İlköğretim beşinci sınıf öğretim programlarının öğrencilerin öğrenmeye güdülenmelerini sağladığını düşünen 8. öğretmen “Yeni program öğrencilerin öğrenme isteklerini teşvik etmeye çalışıyor. Öğrencilerin daha çok konuşmaya, onların doğruları bulmasını istiyor yeni program.” derken, 11. öğretmen “Daha öğrenme isteklerini olumlu etkiliyor bence. Çünkü yakın çevreyi öğreniyor çocuk.” ifadesi ile, 20. öğretmen ise, “Öğrencilerin kendilerini motive etmelerinde programların etkisi çok. Öğrencilerin tutumlarını rahatlıkla eyleme dökme, insana insan olduğu için değer verme, serbest ve özgür çalışabilme, yaratıcı olma, yönlendirici olma, sorgulama, sabırlı olma, kendini tanıma vb. nedenlerden dolayı etkisi çoktur.” ifadesi ile görüşlerini ortaya koymuşlardır.

İlköğretim beşinci sınıf öğretim programlarının öğrencilerin gelişimine yararlı olduğunu düşünen kimi öğretmenlerin öğretim programlarının öğrencilerin duygularını düşünmek ve davranışta bulunmak için kullanmalarını sağladığı, kimi öğretmenler öğrencilerin olumlu sosyal ilişkiler kurmalarını sağladığı, kimi öğretmenler ise, öğrencilerin öğrenme isteklerini arttırdığı yönünde görüş bildirmişlerdir.

Tablo 2’de görüldüğü gibi ilköğretim beşinci sınıf öğretim programlarının öğrencilerin duygusal gelişimlerine yararı olmadığı görüşüne sahip öğretmenler de bulunmaktadır. İlköğretim beşinci sınıf öğretim programlarının öğrencilerin duygusal gelişimlerine yararı olmadığını düşünen öğretmenler görüşlerini dış etkenlere, öğrencilerden kaynaklanan etkenlere, öğretmenlerden kaynaklanan etkenlere, programlardan kaynaklanan etkenlere ve sınıfların kalabalık olmasından kaynaklanan etkenlere bağlı olarak ifade etmişlerdir. Bununla birlikte, görüşme yapılan öğretmenlerden kimileri programların öğrencilerin duygusal gelişimlerine yararlı olmama nedenini birden farklı alt temayla ilişkilendirmişlerdir. Ayrıca, programların

öğrencilerin duygusal gelişimlerine yararlı olduğu yönünde görüşe sahip olmalarına karşılık aksi yöndeki görüşlerini de ifade etmişlerdir.

İlköğretim beşinci sınıf öğretim programlarının dış etkenler nedeniyle öğrencilerin duygusal gelişimlerine yararlı olmadığını düşünen beşinci öğretmen “Yani şimdi program bunu sağlıyor da sırf biz programla, çocuklarla baş başa kalamıyoruz gibi geliyor bana. Çünkü bunu engelleyen etmeler var; aile, internet olayı, şu televizyon. Yani çocukları tamamen meşgul ediyor, oyalıyor, bizim vermek istediklerimiz biraz engelliyor, engelleniyor gibi geliyor bana.” ifadesi ile, dokuzuncu öğretmen “Çevreden kaynaklanıyor olabilir bence. Program buna cevap vermek üzere hazırlanmıştır, şeydir ama çevrenin bu havası bizim eğitim sistemini de etkiliyor.” ifadesi ile görüşünü belirtmiştir.

İlköğretim beşinci sınıf öğretim programlarının öğrencilerden kaynaklanan etkenler sebebi ile öğrencilerin duygusal gelişimlerine yararlı olmadığını görüşüne sahip olan 1. öğretmen görüşünü “Çocuk örneğin o gelişime uygun, onun yanlış olduğunu söyleyebiliyor ama kendisine uygulamaya geldiği zaman bu o pek olmuyor.” diyerek, 10. öğretmen ise, “Bence öğrenmeye karşı ilgi önceki program da daha iyiydi.” diyerek belirtmiştir.

İlköğretim beşinci sınıf öğretim programlarının öğretmenlerden kaynaklanan etkenler nedeniyle öğrencilerin duygusal gelişimlerine yararlı olmadığını görüşüne sahip 8. öğretmen görüşünü “Öğrencilerin daha çok konuşturmaya, onların doğruları bulmasına, öğrencilerin doğruları bulmasını istiyor yeni program ama biz uygulayamıyoruz yani.” ifadesi ile ortaya koymuştur.

İlköğretim beşinci sınıf öğretim programlarının, programlardan kaynaklanan nedenlerle öğrencilerin duygusal gelişimlerine yararlı olmadığını görüşünde olan 7. öğretmen görüşünü “...programlar akademik ağırlıklı ve sınavlar var. Beklenti akademik ağırlıklı.” diyerek, 14. öğretmen “Zaman çok kısıtlı olduğundan etkinlikleri tek tek yapmaya zaman yetmiyor. Program yüklü zaman az.” diyerek ve 19. öğretmen “Programın uygulanabilirliği zayıf kalmaktadır. Teorik anlamda ama uygulanabilirliği fazla olmadığı için duygusal gelişimine katkı sağladığını düşünmüyorum.” diyerek belirtmiştir.

Son olarak, ilköğretim beşinci sınıf öğretim programlarının sınıfların kalabalık olması nedeniyle öğrencilerin duygusal gelişimlerine yararlı olmadığını düşünen 1. öğretmen “Ya da sınıfın kalabalıklığından kendine pay biçiyor, kendini sıyırıyor. Öğretmen bana dokunmasın, ben bir şey yapmayım, ben cevap vermeyeyim. O yüzden hangi program gelirse gelsin ilk etapta yapılması gereken sınıfların mevcutlarının azaltılması.” ifadesi ile, 13. öğretmen ise “Sınıfların kalabalık olması çok olumsuz etkiliyor.” ifadesi ile görüşlerini belirtmişlerdir.

İlköğretim beşinci sınıf öğretmenlerinin, ilköğretim programlarının öğrencilerin gelişimlerine yararlı olup olmadığına yönelik görüşlerinin belirlenmesi amacıyla sorulan soruya verdikleri yanıtlar incelendiğinde, öğretmenlerin büyük bir bölümünün programların hem yararlı olduğu hem de yararlı olmadığı yönünde görüş bildirdikleri görülmektedir. Bunun nedeni olarak öğretmenler programın yarar sağlama ya da sağlamamasının öğrencilerin bireysel özelliklerine, ailelere ya da okuldaki şartlara bağlı olduğunu düşündükleri belirlenmiştir. İlköğretim beşinci sınıf öğretim programlarının öğrencilere yararlı olduğu yönünde görüş bildiren öğretmenlerin görüşlerinin programların, öğrencilerin duygularını kullanmalarını, kişilerarası olumlu ilişkiler kurmalarını ve öğrenmeye istekli olmalarını sağladığını düşündükleri belirlenmiştir. Buna karşılık, ilköğretim beşinci sınıf öğretim programlarının öğrencilere yararlı olmadığını görüşüne sahip öğretmenlerin bu duruma çeşitli dış etkenlerin, öğrencilerden, öğretmenlerden ve programdan kaynaklanan etkenlerin ve sınıf mevcutlarının fazla olmasının neden olduğunu düşündükleri ortaya çıkmıştır.

Sınıf Öğretmenlerinin İlköğretim Beşinci Sınıf Öğretim Programlarında Kimi Duygusal Zekâ Becerilerinin Kazandırılıp Kazandırılmadığına İlişkin Görüşleri

Araştırmada, ilköğretim beşinci sınıf öğretmenlerine yöneltilen üçüncü soru “Size göre, ilköğretim beşinci sınıf öğretim programları, öğrencilere, programlarda belirtilen empati, karar verme, problem çözme, işbirliği yapma gibi becerileri kazandırmakta mıdır?” biçimindedir. İlköğretim beşinci sınıf öğretmenlerinin öğretim programlarının, programlarda yer alan becerileri öğrencilere kazandırma konusunda yeterli olma durumu ile ilgili görüşleri Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmenlerin Öğretim Programlarının Becerileri Kazandırma Yeterliliği İlişkin Görüşleri

Görüşler	f
Becerileri kazandırmada yeterli	13
Becerileri kazandırmada yeterli değil	8
Öğrencilerden kaynaklanan engeller	1
Programdan kaynaklanan engeller	1
Becerilerin kazandırılması konusunda kararsız	3

Tablo 3'te de görüldüğü gibi, öğretmenlerin öğretim programlarının, programlarda yer alan becerileri kazandırma konusundaki yeterliliklerine ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır. Buna göre, kimi öğretmenler programları becerileri kazandırmada yeterli, kimileri yetersiz olarak değerlendirmiş, kimi öğretmenler ise, konuda kesin bir yargıda bulunamadıkları belirlenmiştir. İlköğretim beşinci sınıf öğretim programlarının becerileri kazandırma konusunda yeterli olduğu görüşüne sahip olan kimi öğretmenlerin aynı zamanda bu becerilerin kazandırılması ile ilgili olumsuz görüşleri de bulunduğu görülmüştür. Öğretmenlerin öğretim programlarının empati, karar verme, problem çözme becerileri gibi becerileri kazandırma yeterliliğine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yöneltilen soruya verdikleri yanıtlar incelendiğinde kimi öğretmenlerin hem yeterli hem de yetersiz olduğu yönünde görüşe sahip oldukları belirlenmiştir. Yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler incelendiğinde öğretmenlerin her iki yöndeki görüşmeleri veri analizinde dikkate alınmış ve Tablo 3'te sunulmuştur.

İlköğretim beşinci sınıf öğretim programlarının, programlarda belirlenen becerileri kazandırmada yeterli olduğu görüşüne sahip olan 13. öğretmen "Bence becerileri kazandırıyor. Yüzde yüz kazandırıyor denemez ama eski programa göre daha fazla kazandırıyor." derken, 16. öğretmen "Konular becerilerin gelişimini destekliyor. Özellikle empatide etkili oluyor." ifadesi ile, 17. öğretmen ise, "Program öğrencilere empati, karar verme, problem çözme, işbirliği yapma gibi becerileri kazandırmakta. Kuru bilgiden çok bir konu hakkında karar verme, işbirliği yapma gibi becerilere yer verilmiştir." ifadesi ile görüşlerini belirtmişlerdir.

İlköğretim beşinci sınıf öğretim programlarının, dış etkenler, öğrenciden kaynaklanan etkenler, programdan kaynaklanan etkenler gibi nedenlere bağlı olarak programlarda belirlenen becerilerin kazandırılmasında yeterli olmadığı yönünde görüş bildiren 2. öğretmen "Çevremizde de hani çok da şey konuşmak istemiyorum ama dediğim gibi uyarıcılar ve olumsuz etkenler çok olduğu için becerileri uygulamaya dönüştürmeyi erteliyor, umursamıyor." diyerek, 4. öğretmen "Ama bazen de sadece okul yeterli değil. Ailede de desteklenmesi gerekiyor, çevrede de desteklenmesi gerekiyor. Eğer bir kopukluk olursa bazen olmuyor." diyerek, 7. öğretmen "Zaman çok kısıtlı olduğundan etkinlikleri tek tek yapmaya zaman yetmiyor. Program yüklü zaman az." ve 11. öğretmen ise "Becerilerin kazandırılmaması çocuklardan kaynaklanıyor bence. Aslında program bunu istiyor, ona yönelik de çalışmalar mesela etkinliklerde de var. Evet bu böyle yapmıştır, Ali bunu yapmıştır ama sen Ali'nin yerinde olsan ne yapardın? Onla ilgili etkinlikler çok var ama çocuklarımızdan bence. Çocuklar kafa yormuyor. Başka şeyleri tercih ediyor günlük hayatta." diyerek görüşlerini belirtmişlerdir.

İlköğretim beşinci sınıf öğretim programlarının, programlarda yer alan becerileri kazandırması konusunda kesin bir görüş belirtmeyen 6. öğretmen "Gelişen öğrenciler var. Gösteren var. Kimisi çok hızlı, çok daha ilerde gidiyor, kimisi olduğu yerde sayıyor. Bu öğrencilere göre değişiyor. Kişiden kişiye farklılaşıyor. Bir elin beş parmağının bir olmaması gibi her sınıfta farklı farklı düzeyde o beceriyi kazanan öğrenci var yani. Ama herkes aynı düzeyde göstermiyor." diyerek, 8. öğretmen ise, "Bazı derslerde uygun, bazı derslerde uygun değil." diyerek görüşünü belirtmiştir.

İlköğretim beşinci sınıf öğretmenlerinin, öğretim programlarının empati kurma, karar verme, problem çözme gibi becerileri kazandırmak açısından yeterli olup olmadığına ilişkin yöneltilen soruya verdikleri yanıtlara bağlı olarak, öğretmenlerin çoğunluğunun programların bu açıdan yeterli olduğunu düşündükleri görülmüştür. Bununla birlikte, kimi öğretmenlerin öğretim programlarının bu becerileri öğrencilere kazandırmada yetersiz kaldığını, bunun nedenlerinin ise çevrenin ve ailenin olumsuz etkisi, programın uygulanmasında zamanın kısıtlı olması, öğrencilerin yararlı olduğunu bilmelerine karşılık bu becerileri yaşamlarında uygulamamaları gibi nedenlerden kaynakladığını düşündükleri belirlenmiştir. Ayrıca, kimi

öğretmenlerin programın söz konusu becerileri kazandırmada yeterli olup olmadığı ile ilgili kesin bir görüş belirtmedikleri, bu konuda bireysel farklılıkların etkili olduğunu düşündükleri de ulaşılan bir diğer sonuçtur.

Sınıf Öğretmenlerinin İlköğretim Beşinci Sınıf Öğretim Programlarının Öğrencilerin Duygusal Gelişimlerini Desteklemesi İçin Önerileri

Araştırmada ilköğretim beşinci sınıf öğretmenlerine son olarak “Sizin ilköğretim beşinci sınıf öğretim programlarının, öğrencilerin duygusal gelişimlerini destekleyebilmesi için önerileriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. İlköğretim beşinci sınıf öğretmenlerinin, öğretim programlarının öğrencilerin duygusal gelişimlerini destekleyebilmesine yönelik önerileri Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmenlerin Öğretim Programlarının Öğrencilerin Duygusal Gelişimlerini Destekleyebilmesi İçin Önerileri

Görüşler	f
Duygusal gelişimin sağlanması için öneriler	18
Öğretim ortamlarının iyileştirilmesi	5
Öğretmenlerin eğitimi	3
Programların geliştirilmesi	12
Sınavların kaldırılması	3

Tablo 4’te görüldüğü gibi, ilköğretim beşinci sınıf öğretmenlerinin öğretim programlarının, öğrencilerin duygusal gelişimlerini desteklemesi için yapılması gerekenlere ilişkin önerileri öğretim ortamlarının iyileştirilmesi, öğretmenlerin eğitilmesi, programların geliştirilmesi ve ilköğretim basamağında yapılan sınavlarla ilgili olduğu görülmektedir. Görüşme yapılan kimi öğretmenler programların öğrencilerin duygusal gelişimini desteklemesi için yapılması gerekenlere ilişkin birden fazla öneride bulunmuşlardır ve bu öneriler ilgili alt temalarla ilişkilendirilmiştir. Ayrıca, görüşme yapılan öğretmenlerden beş tanesinin bu soruya yönelik önerileri sürmedikleri belirlenmiştir.

İlköğretim beşinci sınıf öğretim programlarının öğrencilerin duygusal gelişimlerini destekleyecek biçimde geliştirilmesi için öğretim ortamlarının iyileştirilmesine yönelik olarak 1. öğretmen “İlk defa yapılabilecek şey çocuklarımızın daha böyle rahat bir ortamda ders işlemeleri. Yani eğer bir sınıf kalabalıksa bir öğretmenin işi çok zor.” ifadesi ile, 8. öğretmen “Programın uygulanmasında bir kere sınıf şartlarının yeterli olması gerekiyor. Ayrı matematik sınıflarının, ayrı fen sınıflarının, fen ve teknoloji sınıflarının olması gerekiyor. Drama yapılması için geniş alanların olması gerekiyor. Çocukların o alana işte ayakkabısız girmesi, yerlerde minderlerin olması, drama etkinliklerinin yapılması. Matematik sınıflarında araç gereçlerin olması, sırf matematikle ilgili, fen ve laboratuvar sınıflarında bütün malzemelerin olması, çocukların geniş bir alana sahip olması, malzeme yönünden zengin bir araç gerecin olması gerekiyor.” ifadesi ile, 13. öğretmen “Sınıfların kalabalık olması çok olumsuz etkiliyor. Sınıf mevcutları azaltılabilir.” diyerek görüşlerini belirtmiştir.

İlköğretim beşinci sınıf öğretim programlarının öğrencilerin duygusal gelişimi destekleyecek biçimde geliştirilmesi için öğretmenlerin eğitilmesi ile ilgili önerilerde bulunan öğretmenlerden biri olan 6. öğretmen “Öğretmenlere hizmetiçi eğitim programlarında bunlar daha iyi bir şekilde organize edilirse, öğretmenleri sıkımayacak şekilde konuşmacılar, yöneticiler birileri bu programları yürütmeye çalıştıkları konferansları veya kursları, seminer konuşmacıları gelse, düzenlense dar kapsamda daha iyi olur. O zaman daha faydalı olur gerçek manada.” derken, 23. öğretmen, “Milli Eğitimin öğretmenlere eğitim vermesi gerek. Ben sınıf öğretmeni değilim. Laboratuvara girince pek çok şey ne işe yarar bilmiyorum, sorulara cevap veremiyorum. Nerden, nasıl öğreneceğim?” demiştir.

Araştırmaya katılan ilköğretim beşinci sınıf öğretmenlerinden, öğretim programlarının öğrencilerin duygusal gelişimlerini destekleyebilmesi için programların geliştirilmesi gerektiğini düşünen ve bu yönde görüşlerini bildiren 13. öğretmen “İçerik seyreltilir. Etkinlik sayıları azaltılabilir ve konular azaltılabilir.” diyerek, 15. öğretmen “Ders yoğunluğu kaldırılabilir. Kitap okuma saatleri koyulabilir (sınıfça), dinleme saatleri koyulabilir. Eğitimde farklı boyutlar olabilir. Çocukların kişiliği ilk beş yıl geliştirilmeli. Bu da

konusarak olur. Öğrenme ileride de olur. Duygusal gelişim tatminkar bir şekilde olursa kendisiyle barışık olur. Kurallara uyma, kendini ifade etme önemli. Program daha fazla olumlu davranış geliştirmelerini sağlamalı. Oyun saati olmalı, boşalmaları için imkan verilmeli.” demiştir.

İlköğretim beşinci sınıf öğretmenlerinden öğretim programlarının öğrencilerin duygusal gelişimlerini desteleyecek biçimde geliştirilmesi için ilköğretim basamağında yapılan sınavlara yönelik önerilerde bulunan 8. öğretmen “En başta sınavların kaldırılması lazım. Yani bu sınavların altıncı, yedinci ve sekizinci sınıftaki seviye belirleme sınavlarının kaldırılması. Ölçme değerlendirmelerin daha ziyade çocuğun konuşmasına yönelik, çocuk etkinliğine yönelik, uygulamanın çok olduğu, gezi gözlemin çok olduğu bir eğitim sisteminin olması. Bizim eğitim sistemimiz sınava dayalı, test çözmeye dayalı. Çocuk da dersten zevk almıyor, öğretmen de dersten zevk almıyor.” ifadesi ile, 16. öğretmen ise, “Sınav kaygısı olmamalı. Biz konuları işlemeye çalışıyoruz ama sınav var. Veliler sadece sınavı ve notları düşünüyor. Beşeri kazanmaları önemli değil. Sınav altı, yedi ve sekizinci sınıfta da olmamalı. Veliler 4’te başlıyor heyecana. Seneye %80’i dershaneye gidecek. Veli programın uygulanmasına ters düşecek. Sınav ileri sınıflarda olmalı.” ifadesi ile görüşlerini belirtmiştir.

Genel olarak bakıldığında, öğretmenlerin öğretim programlarının öğrencilerin duygusal gelişimlerini sağlayabileceğini düşündükleri, bunun için kimi öğretmenlerin öğrencilere uygun bir öğrenme ortamının sağlanmasının, bu ortamda sınıfların kalabalık olmaması, öğretim için gerekli malzemelerin bulunmasının gerekli olduğu yönünde görüşlerini bildirerek öğrenme ortamının iyileştirilmesine yönelik önerilerde bulunmuşlardır. Bununla birlikte, kimi öğretmenler ise, bu konuda öğretmenlerin eğitilmesi gerektiğini belirterek, öğretmenlere yönelik öneriler getirmişlerdir. Ayrıca, kimi öğretmenler programlara yönelik önerilerde bulunmuşlardır ve programların geliştirilmesi, programların içerik boyutunun yeniden gözden geçirilmesi ve uygulama için yeterli zamanın verilmesi gerektiğini düşündükleri belirlenmiştir. Araştırmaya katılan kimi öğretmenlerin ise, ilköğretim basamağında yapılan sınavların kaldırılmasının gerektiğini, akademik kaygının azaltılmasının ve programda verilenler ile programın uygulanması sonucunda ulaşılması istenenlerin paralel olması gerektiği yönünde görüş bildirdikleri belirlenmiştir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmada, ilköğretim beşinci sınıf öğretmenlerinin öğretim programlarında duygusal zekâyâ yer verilmesi ile ilgili görüşlerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen araştırmanın sonuçları elde edilen bulgular doğrultusunda tartışılarak ortaya konulmuştur.

İlköğretim beşinci sınıf öğretmenlerinin, ilköğretim beşinci sınıf Fen ve Teknoloji, Sosyal Bilgiler ve Müzik dersi öğretim programlarının öğrencilerin duygusal gelişimlerini dikkate alma durumu ile ilgili görüşleri farklılık göstermekle birlikte, araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğunun öğretim programlarının geliştirilmesinde öğrencilerin duygusal gelişimlerinin dikkate alındığı görüşünde oldukları belirlenmiştir. Bununla birlikte, az sayıda öğretmenin ise öğretim programlarının öğrencilerin duygusal gelişimlerini dikkate almadığı görüşüne sahip oldukları belirlenmiştir.

Sınıf öğretmenleri ilköğretim beşinci sınıf Fen ve Teknoloji, Sosyal Bilgiler ve Müzik dersi öğretim programlarının öğrencilerin duygusal gelişimlerine yararlı olma durumuna ilişkin yöneltilen soruya verdikleri yanıtlar incelendiğinde, öğretmenlerin çoğunluğunun öğretim programlarının öğrencilerin duygusal gelişimlerine yararlı olduğunu düşündükleri görülmüştür. Söz konusu öğretmenler öğretim programlarının öğrencilerin duygularını kullanmalarını, kişilerarası olumlu ilişkiler kurmalarını ve onların öğrenmeye güdülenmelerini sağladığı yönünde görüşlerini belirtmişlerdir. Ancak, öğretim programlarının öğrencilerin duygusal gelişimlerine yararlı olmadığı görüşüne sahip olan kimi öğretmenlerin de bulunduğu görülmüştür ve bu öğretmenler aile, çevre gibi dış etkenlerin, öğrencilerden kaynaklanan etkenlerin, öğretmenlerden kaynaklanan etkenlerin, programdan kaynaklanan etkenlerin ve sınıfların kalabalık olmasından kaynaklanan etkenlerin bu duruma neden olduğunu ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan kimi öğretmenler ise, öğretim programlarının öğrencilerin duygusal gelişimlerine yararı konusunda hem olumlu hem de olumsuz görüşe sahip oldukları belirlenmiştir. Öğretmenlerin sınıf içinde ve dışında öğrencilerine yönelik yaptıkları gözlem sonucunda öğretim programlarının öğrencilerin duygusal gelişimlerine yararlı olduğu yönünde görüş geliştirdikleri düşünülmektedir. Bununla birlikte bu konuda olumsuz görüşe sahip öğretmenlerden çoğunun

bu durumu dış etkenlerle açıkları görülmektedir. Bu durumda söz konusu dış etkenler uygun hale getirildiğinde olumsuz görüşe sahip öğretmenlerin görüşlerinde farklılaşma olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan ilköğretim beşinci sınıf öğretmenlerinin ilköğretim programlarının empati, karar verme, problem çözme gibi becerileri kazandırma konusundaki yeterliliği hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin yarıdan fazlasının programların bu becerileri kazandırma konusunda yeterli olduğu görüşüne sahip oldukları görülmüştür. Aynı zamanda, araştırmaya katılan kimi sınıf öğretmenlerinin öğretim programlarının öğrencilere bu becerileri kazandırmada yetersiz kaldığı görüşüne sahip oldukları, yine az sayıda öğretmenin ise, bu becerilerin öğrencilere kazandırılmasında öğretim programlarının yeterliliği konusunda kararsız kaldıkları belirlenmiştir. Becerilerin kazandırılmasında programların yeterliliği ile ilgili görüş bildiren kimi öğretmenlerin programların yeterliliğine ilişkin hem olumlu hem de olumsuz görüş bildirdikleri de görülmüştür. Araştırmada elde edilen bu sonuçla ilişkili olarak Güler (2006), tarafından ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin duygusal zekâ düzeyleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen araştırmada, ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin duygusal zekâ puanları ile problem çözme beceri puanları arasında anlamlı ve aynı yönde bir ilişki olduğu belirlenmiş ve duygusal zekâ puanının artmasıyla problem çözme beceri puanının da artacağı sonucuna ulaşılmıştır. Aynı biçimde, Köksal (2003), tarafından ergenlerde duygusal zekâ ve karar verme stratejileri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen başka bir araştırmada, öğrencilerin mantıklı karar verme stratejisi ile duygusal zekâ toplam puanları arasında aynı yönlü anlamlı bir ilişki olduğu, kararsız karar verme stratejisi ile toplam duygusal zekâ puanı arasında ise ters yönde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmalardan elde edilen sonuçlar dikkate alındığında, ilköğretim programında yer alan beceriler ve bu becerilere yönelik kazanım ve etkinliklerin öğretmenlerin öğretim programlarının beceri kazandırmada yeterli olduğu yönünde görüşe sahip olmalarında etkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca ilköğretim programlarında kazandırılması istenen beceriler ile duygusal zekânın ilişkili olduğu ve öğrencilerin bu becerileri kazanmalarını sağlamak için duygusal zekâ düzeylerinin geliştirilmesinin olumlu etkisi olacağı düşünülmektedir.

İlköğretim beşinci sınıf öğretmenlerinin, öğretim programlarının öğrencilerin duygusal gelişimlerini sağlayabilecek nitelikte olması için ileri sürdükleri önerilere ilişkin olarak öğretmenlerin öğretim ortamlarının iyileştirilmesi, öğretmenlere hizmetçi eğitimlerin verilmesi, programların geliştirilmesi ve sınıf mevcutlarının azaltılması ile ilgili önerilerde buldukları belirlenmiştir. Bununla birlikte, bu konuda görüş belirtmeyen öğretmenler de bulunmaktadır. Araştırmada ulaşılan bu bulgu ile ilişkili olarak Özmen (2009), tarafından ilköğretim öğretmenlerinin duygusal zekâ düzeyleriyle öğrencilerin istenmeyen davranışlarını algılamaları ve istenmeyen davranışlarla başa çıkma yöntemleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapılan araştırmada, öğretmenlerin duygusal zekâ düzeyleri yükseldikçe istenmeyen davranışlarla karşılaşma durumlarının azaldığı, duygusal zekâ düzeyleri yeterli olan ilköğretim okulu öğretmenlerinin en çok kullandıkları başa çıkma yöntemlerinin birebir konuşma, öğrenciyi sözle uyarma, sınıf kurallarını hatırlatma, ailesi ile görüşme, öğrenciye davranışından dolayı üzüldüğünü söyleme gibi yapıcı disiplin uygulamalarına başvurdukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlara bağlı olarak, öğretmenlere duygusal zekâlarını geliştirmeye yönelik eğitimlerin de verilebileceği, böylece öğretim sürecinin daha verimli olmasının sağlanabileceği düşünülmektedir.

İlköğretim beşinci sınıf öğretmenlerinin, ilköğretim programlarında duygusal zekâyı yer verilmesi ile ilgili görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin büyük bir bölümünün öğretim programlarında duygusal zekâyı yer verildiği, ancak hem programdan hem eğitim sisteminden hem de dış etkenlerden kaynaklanan etmenlerin duygusal zekânın gelişimini olumsuz etkilediği görüşüne sahip oldukları söylenebilir.

Araştırmada elde edilen sonuçlar dikkate alındığında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öğretmenlerin duygusal zekâ konusunda farkındalıklarını artırıcı hizmetçi eğitimler verilmesi ve bu eğitimler konusunda üniversitelerle işbirliği sağlanması önerilebilir. Ayrıca, öğretim sürecinde öğretmenlerin, öğrencilerin duygusal zekâ düzeylerini geliştirmelerinde yardımcı olabilecek nitelikte örnek etkinlikler ve senaryolar geliştirilerek öğretmen kılavuz kitaplarında yer verilebilir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, E. (2006). İstanbul ili fatih ilçesi ilköğretim okulu öğretmenlerinin duygusal zekâ düzeylerinin belirlenmesi. Yüksek lisans tezi, Yedi Tepe Üniversitesi. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veritabanından 6 Haziran 2010 tarihinde edinilmiştir.
- Akkaya, N. ve Susar Kırmızı, F. (2007). Yeni program doğrultusunda hazırlanan ilköğretim 4. ve 5. sınıf Türkçe ders kitaplarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 174, 232-249.
- Bastian, V. A., Burns, N. R. ve Nettelbeck, T. (2005). Emotional intelligence predicts life skills, but not as well as personality and cognitive abilities. *Personality and individual differences*, 39, 1135-1145.
- Cherniss, C. (2000). Emotional intelligence: what it is and why it matters. Paper, presented at the annual meeting of the society for industrial and organizational psychology, New Orleans, LA. http://www.eiconsortium.org/pdf/what_is_emotional_intelligence.pdf adresinden 26 Mart 2009 tarihinde edinilmiştir.
- Cooper, R. K. ve Sawaf, A. (1999). *Liderlikte duygusal zekâ*. Çev: Zelal Bedriye Ayman ve Banu Sancar. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Davies, M., Stankov, L. ve Roberts, R. D. (1998). Emotional intelligence: In search of an elusive construct. <http://www.icti.ie/articles/Emotional%20Intelligence%20In%20search%20of%20an%20elusive%20construct.pdf> adresinden 16 Haziran 2009 tarihinde edinilmiştir.
- Emmerling, R. J. ve Goleman, D. (2003). Emotional intelligence: Issues and common misunderstandings. Consortium of Research on Emotional Intelligence in organizations. http://www.eiconsortium.org/pdf/EI_Issues_And_Common_Misunderstandings.pdf adresinden 16 Haziran 2009 tarihinde edinilmiştir.
- Goleman, D. (2009). *İşbaşında duygusal zekâ*. Çev: Handan Balkara. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Goleman, D. (2007). *Duygusal zekâ EQ neden IQ'dan daha önemlidir?*. Çev: Banu Seçkin Yüksel. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Goleman, D. (2001). Emotional intelligence: Issues in paradigm building. C. Cherniss ve D. Goleman (Ed.). *The emotionally intelligent workplace* içinde (ss.13-26). San Francisco: Jossey Bass.
- Güler, A. (2006). İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin duygusal zekâ düzeyleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yedi Tepe Üniversitesi, İstanbul. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veritabanından 25 Haziran 2009 tarihinde edinilmiştir.
- İşmen, A. E. (2001). Duygusal zekâ ve problem çözme. *M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13, 111-124. http://ebd.marmara.edu.tr/arsiv/pdf/2001_13_08.pdf adresinden 16 Haziran 2009 tarihinde edinilmiştir.
- Kocayörük, A. (2004). Duygusal zekâ eğitiminde drama etkinlikleri. Ankara: Nobel Yayınları.
- Köksal, A. (2007). Bar-On duygusal zekâ ölçeği çocuk ve ergen formu (EQ-i YV) geçerlik güvenirlik çalışması. International Emotional Intelligence and Communication Symposium Proceedings Book I içinde (s.15-22). İzmir, Ege Üniversitesi.
- Köksal, A. (2003). Bar-On duygusal zekâ ölçeği: Çocuk ve ergen formu geçerlilik ve güvenirlik çalışması. International Emotional Intelligence and Communication Symposium Proceedings Book I içinde (s.498-509). İzmir, Ege Üniversitesi.
- Kuzgun, Y. (2006). Zekâ ve yetenekler. Y. Kuzgun ve D. Denizkulu (Ed.). Eğitimde bireysel farklılıklar içinde (ss. 13-72). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Mayer, J. D., Salovey, P. (1997). What is emotional intelligence?. P. Salovey ve D. Sluyter (Ed.). Emotional development and emotional intelligence: implications for educators içinde (ss. 3-31). New York: Basic Books.
- Merlevede, E. P., Vandamme, R. ve Bridoux, D. (2006). 7 adımda duygusal zekâ. Çev: Tuğba Kırca. Ankara: Omega Yayınları.
- Özmen, Z. K. (2009). İlköğretim öğretmenlerinin duygusal zekâ düzeyleriyle öğrencilerin istenmeyen davranışlarını algılamaları ve başa çıkma yöntemleri arasındaki ilişki. Yayınlanmamış doktora tezi,

- Marmara Üniversitesi, İstanbul. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veritabanından 25 Haziran 2009 tarihinde edinilmiştir.
- Romanelli, F., Cain, J. ve Smith, K. M. (2006). Emotional intelligence as a predictor of academic and/or Professional success. *American Journal of Pharmaceutical Education*,70(3).<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1636947/pdf/ajpe69.pdf> adresinden 16 Haziran tarihinde edinilmiştir.
- Saban, A. (2005). Öğrenme öğretme süreci. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Tuncay, H. (2002). Emotional intelligence (EQ) in ELT/EFL curriculum. *Journal of İstanbul Kültür University*, 2, 21-34.
- Ural, A. (2001). Yöneticilerde duygusal zekânın üç boyutu. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3 (2), 209-219. <http://www.sbe.deu.edu.tr/dergi/cilt3.say%C4%B12/3.2%20ural.pdf> adresinden 18 Ekim 2010 tarihinde edinilmiştir.
- Waterhouse, L. (2007). Multiple intelligences, the Mozart effect, and emotional intelligence: a critical review. *Educational Psychologist*, 41(4). Informaworld veri tabanından 21 Aralık 2009 tarihinde edinilmiştir. http://pdfserve.informaworld.com/80759_758064766_784752233.pdf
- Yeşilyaprak, B. ve Durmuş, E. (2007). Lisans düzeyinde “Eğitimde Duygusal Zekâ” dersinin kapsam ve işlenişi. *International Emotional Intelligence and Communication Symposium Proceedings Book I* içinde (s.15-22). İzmir, Ege Üniversitesi.
- Yaylacı, G. Ö. (2006). Kariyer yaşamında duygusal zekâ ve iletişim yeteneği. İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Yaşarsoy, E. (2006). Duygusal zekâ gelişim programının, eğitilebilir zihinsel engelli öğrencilerin davranış problemleri üzerindeki etkisinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veritabanından 10 Aralık 2009 tarihinde edinilmiştir.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara:Seçkin Yayıncılık.